

Thủ thuật nâng cao chất lượng dạy học kỹ năng nghe tiếng Anh ở trường Đại học Sư phạm Kỹ thuật Vinh

Đinh Thị Thu*

*ThS. Trường Đại học Sư phạm Kỹ thuật Vinh

Received: 2/7/2024; Accepted: 8/7/2024; Published: 18/7/2024

Abstract: Listening is one of the four important communication skills in teaching and learning English (the other three skills are speaking, reading and writing), this article analyzes and clarifies some factors affecting the English listening skill development of university students Vinh University of Technology Education, thereby suggesting some techniques to improve the quality of teaching and learning English listening skill.

Keywords: English listening skills, English communication skills, foreign language teaching

1. Đặt vấn đề

Trong những năm gần đây, việc giảng dạy ngoại ngữ tại các trường đại học và cao đẳng theo hướng giao tiếp là phương pháp chủ đạo được áp dụng rộng rãi cho tất cả các lớp các hệ theo chương trình của Bộ Giáo dục & Đào tạo quy định. Việc rèn luyện cho sinh viên (SV) những kỹ năng (KN) giao tiếp được xem là mục tiêu cơ bản trong tiến trình dạy và học tiếng Anh, trong đó cả bốn kỹ năng nghe (KNN) – Nói - Đọc - Viết đều được đặc biệt chú trọng đối với tất cả giảng viên (GV) Khoa Ngoại ngữ. Nghe hiểu không còn là KN ngôn ngữ thụ động mà đã trở thành KN chủ động trong đó người học đóng vai trò tích cực của người tham dự thông tin được nghe, xử lý thông tin, hiểu được nội dung để cuối cùng phản hồi lại thông tin đó. Theo Nunan (1999) thì chỉ khi nào người nghe có thể phản hồi được thì tiến trình nghe mới hoàn tất, quá trình giao tiếp mới đạt kết quả như theo mong muốn. Tiến trình giao tiếp có thể hỏng hay thất bại là do KNN kém. Vì vậy, KNN hiểu được xem là yếu tố cơ bản trong quá trình giao tiếp, mà giao tiếp mới là đích đến của việc học một ngôn ngữ. Nghe là một trong những KN quan trọng nhất trong học tiếng Anh cần được chú trọng và nâng cao vì nó là phương tiện giao tiếp hiệu quả. Tuy nhiên, KN này cũng được xem là một trong những KN khó nhất của quá trình học ngôn ngữ đối với SV. Chính vì vậy, bài viết làm rõ những yếu tố cơ bản ảnh hưởng đến việc phát triển KNN tiếng Anh của SV Trường Đại học Sư phạm Kỹ thuật Vinh. Qua đó, đưa ra một số thủ thuật giúp nâng cao chất lượng dạy và học KNN tiếng Anh ở Trường Đại học Sư phạm Kỹ thuật Vinh.

2. Nội dung nghiên cứu

2.1. Các yếu tố cơ bản trực tiếp ảnh hưởng đến hiệu quả của tiết dạy nghe.

a. Giảng viên:

- Với phương pháp dạy học mới, tích cực thì GV

đóng vai trò chỉ đạo, điều khiển SV trong giờ học.

- Để tiến hành một tiết dạy nghe có hiệu quả thì GV cần thực hiện tốt các yếu tố cơ bản sau: Chọn và sử dụng linh hoạt các kỹ thuật dạy nghe phù hợp với từng nội dung bài dạy; Tổ chức, điều khiển lớp học, phân bổ thời gian hợp lý; Sử dụng thành thạo các phương tiện, các thiết bị đồ dùng dạy học phục vụ dạy nghe; Sáng tạo ra các đồ dùng dạy học phù hợp phục vụ cho tiết dạy; Truyền cảm, lôi cuốn, hấp dẫn SV.

b. *Phương pháp kỹ thuật dạy nghe (Listening Techniques):* Phương pháp dạy nghe được qui định bởi nội dung dạy nghe, nói cách khác, nội dung bài dạy nghe chi phối việc lựa chọn, vận dụng phối hợp các phương pháp, kỹ thuật dạy nghe. Mỗi kỹ thuật dạy học phù hợp với hình thức bài dạy cụ thể (dạy ngữ pháp, dạy nghe, dạy nói, dạy viết, dạy đọc, ...)

c. *Các phương tiện thiết bị đồ dùng dạy học phục vụ cho việc dạy nghe:*

- Việc sử dụng thiết bị tranh ảnh hỗ trợ cho dạy học đối với môn ngoại ngữ nói chung và tiếng Anh nói riêng được coi là một phương tiện thể hiện một phần nội dung chính của giáo trình. Muốn thực hiện tốt các bài luyện nghe này thì người học phải được nghe các nội dung bài học trong băng. Hơn thế nữa, thiết bị dạy học còn là phương tiện tích cực trong việc đổi mới PPDH, thúc đẩy động cơ và gây hứng thú học tập.

- Các thiết bị cần cho môn học: Máy thu phát băng cát sét; Máy ghi âm các bài đọc và nghe theo giáo trình; Tranh ảnh minh họa nội dung bài học trong giáo trình; Các tranh ảnh, đồ dùng GV tự tạo...

d. *SV:* Trong mối tương quan giữa cách dạy và cách học: GV là người tổ chức, điều khiển, SV tự chiếm lĩnh tri thức bằng chính những thao tác, những hành động trí tuệ của riêng mình dưới vai trò điều khiển của GV. Để tiết dạy nghe được tốt thì SV cần có những KN cần thiết trong việc nghe hiểu bằng tiếng Anh. GV yêu cầu SV chuẩn bị tốt cho tiết học tới bằng cách: Ra

hệ thống các câu hỏi gợi mở về chủ đề nghe mà các em sắp được học để SV có thời gian suy nghĩ, tìm hiểu tài liệu; Yêu cầu SV thực hiện một số bài tập liên quan đến nội dung tiết dạy; Khuyến khích, động viên SV tự tin, chủ động, sáng tạo nêu ra những vấn đề, câu hỏi có liên quan đến bài dạy.

2.2. Một số thủ thuật dạy KNN tiếng Anh ở trường Đại học Sư phạm Kỹ thuật Vinh

2.2.1. Trước khi nghe (Pre-listening)

Chengxi (2005) cho biết muốn KNN đạt hiệu quả tốt đòi hỏi SV phải chuẩn bị cho những gì họ sắp được nghe để có thể loại bỏ những trở ngại ở những mức độ khó khác nhau của ngữ cảnh văn học. Đồng thời, các hoạt động nghe khuyến khích SV nghe theo trình độ giải thích nghĩa và mức độ phản biện. Ngoài ra, các hoạt động trước khi nghe còn giúp: Đặt ra mục tiêu của việc nghe: Sửa những lỗi phát âm sai và những rào cản ngôn ngữ; Khuấy động sự hào hứng trong lớp học bằng cách thảo luận và làm phong phú kiến thức nền tảng cũng như thúc đẩy SV tham gia vào những hoạt động ngôn ngữ.

Theo Gilakjani và Ahmadi (2011), hoạt động trước khi nghe giúp SV khởi động kiến thức có sẵn, xây dựng tính mong chờ của SV dành cho những bài học sắp tới; và cung cấp những ngữ cảnh cần thiết cho bài nghe chi tiết.

Một trong những khó khăn lớn nhất trong khi nghe tiếng Anh của SV ở trường đại học Sư phạm Kỹ thuật Vinh là vốn từ vựng hạn chế, thiếu kiến thức văn hoá của nước bản xứ, thiếu kiến thức ngôn ngữ,... Để khắc phục khó khăn này, GV nên cung cấp cho SV vốn từ, đồng thời giải thích nghĩa và cách sử dụng của từ trong văn cảnh cụ thể.

Trước khi nghe (Pre-Listening) là giai đoạn giúp SV định hướng, suy nghĩ về đề tài hay tình huống trước khi SV nghe. Giai đoạn này: GV nên tạo tâm thế chuẩn bị nghe cho SV bằng cách dẫn dắt gợi hỏi về chủ đề bài nghe, yêu cầu SV quan sát tranh, đọc từ và đoán xem các em sẽ nghe chủ đề gì, ai sắp nói với ai ...; GV có thể yêu cầu SV làm việc theo nhóm đoán sơ bộ về nội dung sắp nghe thông qua tranh hay tình huống bài nghe. Có thể các em nói không chính xác với những gì các em sắp nghe nhưng vấn đề đặt ra là các em có hứng thú trước khi nghe; GV giúp SV lường trước những khó khăn có thể gặp phải về phát âm hay cấu trúc mới, các kiến thức nền; Cuối cùng là GV nói rõ cho SV biết các em sẽ được nghe bao nhiêu lần và hướng dẫn yêu cầu nhiệm vụ khi nghe (chọn đúng, sai, trả lời câu hỏi ...)

* Vai trò của giai đoạn tiền nghe hiểu đối với tiến trình nghe hiểu

Theo O'Malley, Chamot and Kupper [3], giai đoạn

tiền nghe hiểu (Pre-listening) giống như giai đoạn khởi động trong các môn thể thao, mục đích của các hoạt động trong giai đoạn này nhằm giúp SV tập trung sự chú ý vào chủ đề, đặc biệt là đoán trước những thông tin của chủ đề được nghe. Để khắc phục những khó khăn khi nghe trong tiết học, GV cần tiến hành: Giới thiệu chủ đề, ngữ cảnh, tình huống nội dung có liên quan đến bài nghe, khai thác xem SV đã biết và chưa biết gì về nội dung sẽ nghe, gợi trí tò mò, tạo hứng thú cho các hoạt động của bài; Cho SV nghĩ, đoán trước những điều sắp nghe trong một ngữ cảnh nhất định; Dạy từ vựng, tuy nhiên lưu ý là không giới thiệu hết từ mới, nên để SV đoán nghĩa của từ trong ngữ cảnh.

Khi tiến hành các hoạt động nghe, việc dùng giáo cụ trực quan, tranh ảnh minh hoạ kèm theo sẽ hỗ trợ rất tốt cho việc làm rõ ngữ cảnh gợi ý nội dung sắp nghe. Tranh ảnh còn là phương tiện để kiểm tra mức độ nghe hiểu của SV. Nghe xác định tranh có liên quan sắp xếp theo thứ tự. GV có thể cho SV xem tranh hay câu hỏi trong bài tập để đoán ra chủ đề, thông tin cần nghe. Một số thủ thuật nên dạy trong giai đoạn này như: True/False statements prediction; Open- prediction; Ordering-Pre-question.

Việc lựa chọn hoạt động nào để thực hiện trong giai đoạn này còn tùy thuộc vào một số yếu tố như thời gian tiến hành bài tập nghe, tài liệu có sẵn hay không có sẵn, trình độ và sở thích của SV. Điều kiện giảng dạy của lớp cũng là một trong những yếu tố đưa đến quyết định chọn lựa kỹ thuật nào. Ngoài ra mục đích giảng dạy của bài nghe và mục tiêu thực hiện cũng là những yếu tố cơ bản để GV đưa ra các quyết định chọn lựa.

2.2.2. Trong khi nghe (While-listening)

Theo Gilakjani và Ahmadi (2011) cho biết các hoạt động trong khi nghe (quá trình tư duy) giúp SV hình thành ý tưởng và nắm bắt các thông tin cụ thể trong bảng câu trả lời dựa trên những gì nghe được, SV phiên dịch và đưa ra kết luận. GV dạy nghe có thể yêu cầu SV ghi chú lại những từ khóa chính để phát triển thành ý chính của bài học. Học sinh trả lời những câu hỏi trong khi nghe và chọn ra những thông tin cụ thể để hoàn thành bảng được cung cấp trong bài.

Đây là khâu quan trọng yêu cầu SV phải hiểu được nội dung chính của bài thông qua việc tiến hành một số bài tập cơ bản.

Khi SV tiến hành bài tập ở phần Before-listening xong, GV yêu cầu SV mở sách đọc các bài tập để kiểm tra thông tin dự đoán của mình là đúng hay sai, thừa hay thiếu để sửa chữa qua đó các em cũng đã phần nào hiểu được nội dung chính của bài nghe (Checking).

Tiếp theo SV cần làm thêm một trong những bài tập để khắc sâu kiến thức, ví dụ:

- Gap-Filling (Nghe từ trong bài điền vào chỗ

trông);

- Comprehension questions (Nghe và trả lời hệ thống câu hỏi);

- Multiple Choice (Nghe và lựa chọn đáp án đúng);

- Identifying specific information (Nhận biết thông tin);

- True/ False questions (Chọn câu trả lời đúng sai);

- Listening and numbering pictures (Nghe và sắp xếp các bức tranh);

- Completing a dialogue (Hoàn thành đoạn hội thoại).

Hoàn thành các bài tập trên, SV đã hiểu cụ thể, chi tiết bài nghe, bước tiếp theo sẽ giúp các em có cơ sở phát triển tư duy và tái hiện nội dung bài nghe.

Đây là giai đoạn SV có cơ hội luyện tập. Ở giai đoạn này, GV đưa ra các dạng bài tập, yêu cầu SV thực hiện. SV có thể mắc lỗi ở giai đoạn này vì vậy GV chú ý cần sửa lỗi cho SV và đưa ra các phương án đúng.

GV bật băng 2 đến 3 lần (nội dung khó có thể nhiều lần hơn. Lần đầu giúp SV với bài nghe hiểu và bao quát nội dung bài nghe (pendown). Lần thứ hai nghe thông tin chính để hoàn thành bài tập. Lần thứ ba nghe và kiểm tra lại bài tập đã làm. Mục tiêu chính của nghe hiểu là SV nghe lấy nội dung chính hay thông tin chi tiết đồng thời hiểu được thái độ quan điểm của tác giả. Do đó GV cho SV nghe cả bài để nắm được ý chung cũng như bố cục bài và làm bài tập, sau đó có thể cho nghe lại từng đoạn để nắm kết quả hoặc nghe lại những chỗ khó để khẳng định đáp án. Nên hạn chế cho SV nghe từng từ vì làm như vậy sẽ khiến người học có thói quen phải hiểu từng câu từng từ trước khi nghe.

2.2.3. Sau khi nói (Post-speaking)

Theo Gilakjani và Ahmadi (2011) các hoạt động sau nghe tạo cơ hội cho GV đánh giá và kiểm tra khả năng hiểu bài của SV và giải đáp những thắc mắc của họ; mở rộng sự nhận biết vượt ra khỏi từ việc hiểu sát nghĩa đến mức độ giải thích và phản biện.

Đây là khâu cuối cùng của bài học, SV phải làm thêm một số dạng bài tập nữa để củng cố kiến thức và mở rộng khả năng tư duy của mình, cụ thể:

- Gap - Filling: Dùng từ trong bài điền vào chỗ trống.

- Survey: Hỏi đáp về vấn đề trong bài nghe trong thực tế lớp học hoặc ngoài cuộc sống.

- Transformation Writing: Dựa vào các thông tin trong bài viết về một vấn đề tương tự.

- Recall/Retell: Nói lại, kể lại nội dung bài nghe.

Với bất cứ dạng bài tập nào, ở bước nào, khi đưa ra GV phải tiến hành theo quy tắc sau:

- Set the scene: Đưa ra tình huống bài nghe.

- Give time for students to do: Cho học sinh thời

gian (1 - 10 phút) để làm bài tập.

- Collect information from Ss./ Get feed back from Ss: Lấy thông tin phản hồi từ học sinh.

- Check and correct: Kiểm tra thông tin và sửa chữa.

Trong quá trình tiến hành các bài tập có thể lồng vào các trò chơi như: Lucky Number, Simon Say, Guessing Game, Introductions, Right-Left, Information ... để tăng tính sôi nổi của các hoạt động và gây hứng thú cho SV khi học nghe.

Đây là giai đoạn luyện tập sau khi nghe. Ở giai đoạn này SV sử dụng kiến thức, KN ngôn ngữ đã được luyện tập ở giai đoạn “While – Listening” vào các tình huống giao tiếp thực tế, có ý nghĩa. Sau khi nghe SV cần thực hiện một số bài tập như: báo cáo trước lớp hay trong nhóm về kết quả bài tập, các học sinh khác nghe, cho ý kiến nhận xét, hoặc chữa bài cho bạn. GV cần kết hợp các KN khác như recall, write-it-up, discussion...

3. Kết luận

Nói tóm lại, việc thiết kế, tổ chức các hoạt động nghe tiếng Anh cho các lớp với sĩ số đông luôn đặt ra những khó khăn, thách thức cho người giảng dạy. Tuy nhiên, nếu các GV tuân thủ quy trình giảng dạy theo đường hướng giao tiếp, tìm hiểu để nắm rõ nhu cầu, hứng thú cũng như đặc điểm của SV, thì họ hoàn toàn có thể thiết kế các hoạt động nghe sát với đối tượng, giúp đạt được các mục tiêu đề ra của bài học. Bên cạnh đó, mỗi bạn SV cần tận dụng mọi cơ hội, mọi lúc mọi nơi có thể luyện nghe, nâng cao ý thức tự học ở nhà. Những gợi ý về cách sử dụng một số thủ thuật trong dạy nghe tiếng Anh mà bài viết đã nêu trên hy vọng sẽ phần nào giúp ích các GV trong quá trình thiết kế các hoạt động dạy học để nâng cao chất lượng dạy và học KNN tiếng Anh.

Tài liệu tham khảo

1. Anderson, A. & Lynch, (1998) Listening, OUP.

2. C. O'Malley, and Kupper, Listening comprehension strategies in second language acquisition. Oxford University Press, 1989, pp. 418-437.

3. Chengxi, L. (2005). Factors affecting listening comprehension and strategies for listening class. CELEA Journal (Bimonthly), 113-115.

4. D. Nunan, Second language teaching and learning. Boston Heinle and Heinle publishers, 1999, p. 204.

5. Đỗ Quang Việt (2007), “Đề góp phần nghiên cứu đổi mới phương pháp giảng dạy KNN hiệu cho SV Khoa Ngôn ngữ và Văn hóa Pháp, Trường Đại học Ngoại ngữ, ĐHQGHN”, Tạp chí Khoa học ĐHQGHN, tr. 21-30